

Сербин Руслан Андрійович,
проректор Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

ОКРЕМІ ПІДХОДИ ДО ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

В результаті змін, що відбуваються в суспільстві, поряд з позитивними, дедалі проявляються окремі негативні тенденції, які значною мірою перешкоджають розвитку державності в Україні [1]. Це впершу чергу якісне розуміння понятійного апарату будь-якої діяльності.

Необхідно проаналізувати понятійні підходи до «правового регулювання» та адміністративного правового регулювання». З цього приводу слід відзначити, що сьогодні серед учених та практиків не вироблено однастайного підходу до вказаних термінів.

З'ясовуючи природу категорії «правове регулювання», Л.О. Макаренко спостерігає її подвійне призначення. З одного боку, – це юридична категорія, що характеризується певними ознаками, які вказують на її самостійний гносеологічний характер. З іншого, – це функціональна категорія, яка отримує свій вираз на практиці як предмет, метод, способи регулювання та сукупність уособлених елементів, які складають механізм дії держави на суспільство [2, с. 35].

В.Д. Ткаченко та Є.Б. Ручкін зазначають, що правове регулювання може бути охарактеризоване як здійснюваний за допомогою юридичних засобів процес упорядкування суспільних відносин з метою забезпечення певної сукупності соціальних інтересів, які вимагають правового гарантування [3, с. 207-208]. На думку О. М. Мельник, правове регулювання – це здійснюваний усією системою юридичних засобів державно-владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку [4;5].

Наприклад, на думку А. Т. Комзюка, правове регулювання – це специфічний вплив, який здійснюється правом як особливим інституційним регулятором. При цьому правове регулювання має цілеспрямований, організаційний, результативний характер і здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення – регулятора [6]. С. А. Савенко наголошує, що у теорії права правове регулювання розуміється як вплив на суспільні відносини, який може мати функціональний, управлінський характер тощо. Такий підхід цілком характерний і для правового регулювання негласних слідчих (розшукових) дій, що підтверджується позицією значної кількості науковців [7; 8, с. 197].

Адміністративно-правове регулювання розглядається як один із видів правового регулювання [9, с. 153]. Що ж стосується саме

адміністративного права, то В.Й. Развадський визначає адміністративно-правове регулювання як комбінацію способів правового регулювання, в якій переважають заборони та заборони. Ця комбінація формується через наділення учасників правовідносин суб'єктивними юридичними правами й покладання на них обов'язків шляхом визначення та закріплення у правових актах певних правил поведінки внаслідок правотворчої діяльності уповноважених на це органів (посадових осіб) [10, с. 169].

Якщо торкатися змісту та основних рис адміністративно-правового регулювання, то В. В. Галуцько виділяє такі його характерні ознаки: має цілеспрямований характер, оскільки постає певним регулятором суспільних відносин, впорядковуючи їх за допомогою права на рівні суспільства; має організаційний та упорядкований характер, тобто здійснюється за допомогою певних засобів; спрямоване на досягнення певних цілей, а тому має регулятивний характер; має певний предмет і сферу правового впливу, які усвідомлюються людьми і суспільством та мають для них певне значення; забезпечується певними методами, які координують діяльність суб'єктів права або здійснюється за допомогою їхньої субординаційної підлеглості у процесі виконання або використання норм права; має визначені стадії, які передбачають правову регламентацію суспільних відносин, виникнення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків та їх реалізацію [11, с. 116–118; 5].

Досліджуючи багатоманітні наявні у науці визначення адміністративно-правового регулювання, І.М. Шопіна слушно стверджує, що вони базуються на різних підходах до сутності правового регулювання як узагальненої категорії, а ці підходи, у свою чергу, обумовлені різними концепціями праворозуміння. Тому виділення найбільш загальних закономірностей кожного підходу дає змогу розглянути феномен правового регулювання в інструментальному, інституційному, нормативно-юридичному, діяльнісному, телеологічному, комунікативному, соціальному та інших аспектах, при цьому кожен із них може бути ефективно використаний для вирішення конкретних завдань, які стоять перед певним дослідником [12, с. 19; 5].

О.В. Надьон доходить висновку, що своєрідність адміністративно-правового регулювання визначається не лише у особливостях адміністративних норм, а у тому, що «адміністративне право дає можливість розкрити форми та методи діяльності органів державної влади» [13, с. 18-19]. При цьому, як вказує О.В. Матвійчук, вітчизняна адміністративістика досить ґрунтовно досліджує різні прояви адміністративно-правового регулювання. Однак, варто звернути увагу на відсутність єдиного для всіх методологічного арсеналу щодо визначення цього поняття і, як результат, – велику кількість різнорідних дефініцій та характерних для цього поняття ознак [14, с. 110].

В. І. Темерецький визначає адміністративно-правове регулювання як таке, що являє собою цілеспрямований вплив правових норм, прийнятих державою, і постає в якості відповідних адміністративних засобів забезпечення прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави у суспільних відносинах з метою підпорядкування їх юридично встановленному правопорядку, а також охорони та розвитку в інтересах суспільства і держави. На нашу думку, зазначення того факту, що ці правові норми були прийняті державою, є не зовсім коректним. Скоріш, потрібно вести мову про ті конкретні органи державної влади, до повноважень яких належить прийняття нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у конкретній сфері суспільного життя за допомогою адміністративно-правових норм. Також підкреслюється, що правове регулювання є специфічною діяльністю, яка є засобом упорядкування та регламентації суспільних відносин за допомогою норм права [15, с. 51; 5].

Узагальнюючи різні підходи до формування поняття адміністративно-правового регулювання О. М. Гумін та Є. В. Пряхін пропонують теоретично дану категорію розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні адміністративно-правове регулювання у трактуванні науковців доцільно визначити як упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Щодо вузького розуміння, то визначення буде змінюватися у зв'язку із тим, про які суспільні відносини буде вестися мова [16, с. 46; 17].

Підсумовуючи вище викладене, слід погодитися з позицією, що в науковій літературі, одним із напрямів удосконалення будь-якої діяльності є належне унормування її правової основи [18; 19, с. 313] та понятійного апарату.

Список використаних джерел

1. Mohilevskiy L.V., Sevruck V. G., Pavlenko S. O. Psycho-Pedagogical Training of Operating Unit Workers of National Police of Ukraine. Наука і освіта. 2017. №11. С. 120-132.

2. Макаренко Л. О. Реалізація права в контексті мети правового регулювання. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави» (2012 р. м. Київ) / Укладачі: Б. В. Новіков, Т. О. Чепульченко, І. П. Голосніченко, В. Ю. Пряміцин/ К.:НТУУ «КПІ», 2012. 320 с. С.34-36.

3. Загальна теорія держави і права: підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. С. 584.

4. Мельник О. М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2004. 208 с.

5. Матвійчук А. Визначення адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення регуляторної політики. Підприємництво, господарство і право № 11. 2018. с.121-124.
6. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу у правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. С. 47.
7. Савенко С. А. Оперативно-розшукове забезпечення судового провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2014. 219 с.
8. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: правові та організаційно-тактичні засади: монографія. Київ: ДП «ІНФОТЕХ», 2022. 1092 с.
9. Шестак В. С. Роль адміністративного права у правовому забезпеченні реалізації окремих функцій держави суб'єктами публічного управління (на прикладі культурної функції). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2015. Вип. 34(2). С. 151-154.
10. Разводовський В.Й. Особливості нормативно-правового регулювання державноуправлінських відносин у транспортній сфері. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2003. Випуск 23, С. 167-174.
11. Галуцько В. В. Теорія держави та права : конспект лекцій / В. В. Галуцько, Г. О. Пономаренко, В. К. Шкарупа; за заг. ред. В. К. Шкарупи. Херсон, 2008. 280 с.
12. Шопіна І.М. Адміністративно-правове регулювання органами внутрішніх справ України: монографія. Київ, 2011. 426 с.
13. Надьон О. В. Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків: поняття та необхідні ознаки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2016. Вип. 39(2). С. 17-21.
14. Матвійчук А.В. Адміністративно-правове забезпечення державної регуляторної політики. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 1. С.108-111
15. Теремецький В.І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування. Держава та регіони. Серія «Право». 2012. № 1 (35). С. 50-54.
16. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. Наше право. 2014. № 4. С. 46-50.
17. Моргунов О.А. Поняття та механізм адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту. Юридичний науковий електронний журнал. № 3. 2019. с. 274-277.
18. Половніков В. В., Халимон С. І. Проблеми правового регулювання оперативно-розшукової діяльності: пошук шляхів

вирішення. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2017. Вип. 3. (Серія «Юридичні науки»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2017_3_4.

19. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.

Тацієнко Валерій Вікторович,

доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ОБХІД САНКЦІЙ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ ТА ЗАСОБИ БОРОТЬБИ ІЗ ЦИМ НЕГАТИВНИМ ЯВИЩЕМ

Війна, яку Росія веде проти нашої держави, викликала хвилю обурення міжнародної спільноти. Сполучені Штати та ЄС у відповідь на пряме порушення міжнародного права наклали на РФ низку економічних санкцій, але Російська Федерація знаходить багато можливостей обходу цих санкцій, включно із співпрацею з транснаціональними злочинними угрупованнями, та подекуди сама виступаючи як таке угруповання. Отже, шляхи боротьби із обходом санкцій наразі є дуже важливим питанням як для нашої держави, так і для всієї світової спільноти.

Підсанкційними можуть бути предмети як матеріального світу (зброя, боеприпаси, гроші тощо), так і нематеріального (криптовалюта, інформація стосовно різних видів озброєнь, їхні технічні характеристики). Інформація може мати матеріальний носій – папір, жорсткий диск тощо, а може бути передана й усно чи за допомогою мережі Інтернет.

Підсанкційними товарами та послугами, згідно із Рішенням Ради Європи 2014/512/CFSP від 31 липня 2014 року щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні [1], та Регламентом Ради (ЄС) № 825/2014 від 30 липня 2014 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 692/2014 щодо обмежень на імпорту до Союзу товарів, що походять із Криму чи Севастополя, у відповідь на незаконну анексію Криму та Севастополя [2], виступають:

- зброя та пов'язані з нею предмети, тобто боеприпаси, військові транспортні засоби та обладнання, воєнізоване обладнання та запасні частини до них, а також послуги з перевезення зброї та пов'язаних із нею матеріалів;

- технічна допомога, брокерські послуги чи інші послуги, а також фінансування або фінансова допомога, пов'язані з військовою діяльністю РФ, або підприємства, пов'язаного зі створенням, придбанням або розвитком інфраструктури в сферах транспорту,